

secundum esse non dependentes: sunt enim anima secundum substantias suas formae corporum: alias accidentaliter corpori unirentur, & sic ex anima & corpore non fieret unum per se, sed unum per accidens. In quantum autem formae sunt, oportet eas esse corporibus commensuratas. Unde patet quod ipsae diversae commensurationes manent in animabus separatis, & per consequens pluralitas.

Occasione autem tertiae rationis inductae, aliqui aeternitatem mundi ponentes, in diversas opiniones extraneas inciderunt.

Quidam enim conclusionem simpliciter concesserunt, dicentes, animas humanas cum corporibus penitus interire. Alii vero (Alexander, & Averroes ut supra cap. xxxviii.) dixerunt, quod de omnibus animabus remanet aliquid unum separatum, quod est omnibus commune, scilicet intellectus agens, secundum quosdam; vel cum eo intellectus possibilis, secundum alios. Alii autem (ex Platone X. de Republ. & in Phed.) posuerunt, animas in sua multitudine post corpora remanere; sed ne cogere animarum ponere infinitatem, dixerunt, animas eadem diversis corporibus uniri post determinatum tempus: & haec fuit Platoniarum opinio, de qua infra cap. lxxxiii. agitur. Quidam vero omnia praedicta vitantes, dixerunt, non esse inconveniens, animas separatas actu existere, infinitas: esse enim infinitum actu, in his quae non habent ad invicem ordinem, est esse infinitum per accidens: quod ponere non reputant inconveniens; & est positio Avicennae, & Algazelis. Quid autem horum Aristoteles senserit, ab eo expresse non invenitur, quum tamen expresse mundi aeternitatem ponat.

Ultima tamen praedictarum opinionum principis ab eo positae non repugnat: nam in III. Physic. (text. comm. xl. & infra) & in I. caeli & mundi (text. comm. ltv. & infra) probat infinitum non esse actu in corporibus naturalibus non autem in substantiis immaterialibus. Certum tamen est circa hoc nullam difficultatem pari catholicis fidei professores, qui aeternitatem mundi non ponunt.

Non est etiam necessarium quod si anima manet corpore destructo, quod fuerit ei accidentaliter unira, ut quarta ratio concludebat. Accidens enim describitur quod potest adesse, vel abesse praeter corruptionem subjecti compositi ex materia & forma. Si autem referatur ad principia compositi subjecti, verum non invenitur: constat enim materiam primam ingentiam, & incorruptibilem esse, ut probat Aristoteles in I. Physicor. (text. comm. lxxxiii.) Unde recedente forma, manet in sua essentia; non tamen forma accidentaliter ei uniebatur, sed essentialiter: uniebatur enim ei secundum esse unum. Similiter autem anima uniritur corpori secundum esse unum, ut supra cap. lxxviii. ostensum est. Unde licet maneat post corpus, substantialiter tamen ei uniritur, non accidentaliter. Quod autem materia prima remaneat actu post formam, non est nisi secundum actum alterius formae. Anima autem humana manet in actu eodem; & ex hoc contingit quod anima humana est forma, & actus; materia autem prima potentia ens.

Quod autem quinta ratio proponebat, nullam operationem posse remanere in anima, si a corpore separaretur; dicimus esse falsum. Manent enim operationes illae quae per organa non exercentur: huiusmodi autem sunt intelligere, & velle: quae autem per organa corporea exercentur, sicut sunt operationes animae nutritivae, & sensitivae, haec non manent.

Sciendum tamen est, quod alio modo intelligit

anima separata a corpore, & corpori unira, sicut & alio modo est. Unumquodque enim secundum hoc agit, secundum quod est. Esse quidem animae humanae, dum est corpori unira, etsi sit absolutum, a corpore non dependens, tamen stramentum quoddam ipsius, & subjectum ipsum recipiens est corpus: unde & consequenter operatio propria eius, quae est intelligere, etsi non dependeat a corpore quasi per organum corporale exercita, habet tamen objectum in corpore, scilicet phantasma: unde quamdiu est anima in corpore, non potest intelligere sine phantasmate; nec etiam reminisci nisi per virtutem cogitativam, & memorativam, per quam phantasmata praeparantur, ut ex dictis (cap. lxxiii.) patet; & propter hoc intelligere, quantum ad hunc modum, & similiter reminisci destruitur corpore destructo. Esse vero animae separatae est ipsi soli absque corpore: unde nec eius operatio, quae est intelligere, explebitur per respectum ad aliqua objecta in corporeis organis existentia, quae sunt phantasmata; sed intelliget per se ipsam, per modum substantiarum quae sunt totaliter secundum esse a corporibus separatae, de quibus infra (a cap. xci. usque in finem) agitur, a quibus etiam tamquam ad superioribus uberius influentiam recipere poterit ad perfectius intelligendum. Cuius signum etiam in viventibus apparet: nam anima quando impeditur ab occupatione circa corpus proprium, redditur debilius ad intelligendum aliqua altiora: unde & virtus temperantiae, quae a corporeis delectationibus retrahit animam, praecipue facit homines ad intelligendum aptos. Homines etiam dormientes, quando corporeis sensibus non utuntur, nec est aliqua perturbatio humorum, aut fumositatum impediens, percipiunt de futuris ex superiorum impressione aliqua quae modum ratiocinationis humanae excedunt: & hoc multo magis accidit in syncopizantibus, & extasim passis, quanto magis fit retractio a corporeis sensibus. Nec immerito hoc accidit: quia cum anima humana, ut supra (cap. lxxviii.) ostensum est, sit in confinio corporum, & incorporarum substantiarum, quasi in horizonte existens aeternitatis, & temporis, recedens ab infimo, appropinquat ad summum: unde & quando totaliter erit a corpore separata, perfecte assimilabitur substantiis separatis quantum ad modum intelligendi, & uberius influentiam earum recipiet. Sic igitur etsi intelligere nostrum secundum modum praesentis vitae, corrupto corpore, corrumpatur, succedet tamen alius modus intelligendi altior. Reminisci autem, quum sit actus per corporeum organum exercitus, ut in Libro de memoria & reminiscencia (cap. ii.) Aristoteles probat, non poterit post corpus in anima remanere; nisi reminisci aequivoce sumatur pro intelligentia eorum quae quis prius novit: quam oportet animae separatae adesse etiam eorum quae novit, in vita, quum species intelligibiles in intellectu possibili indelebiter recipiantur, ut dictum est supra (cap. lxxiv.) Circa alias vero animae operationes, sicut est amare, gaudere, & alia huiusmodi, est aequivocatio cavenda: nam quandoque sumuntur ut sunt animae passiones, & sic sunt actus sensibilis appetitus secundum concupiscibilem vel irascibilem cum aliqua permutatione corporali; & sic in anima manere non possunt post mortem, ut Aristoteles probat in Libro I. de Anima (text. comm. lxxvi.) Sumuntur autem quandoque pro simplici actu voluntatis, qui est absque passione. Unde Aristoteles in VII. Ethicor. (cap. ult.) dicit, quod Deus una simplici operatione gaudet. Et in (cap. viii.) quod in contemplatione sapientiae est delectatio admirabilis.

Et

Et in VIII. (cap. v.) amorem amicitiae ab amatione quae est passio, distinguit. Quum vero voluntas sit potentia non utens organo, sicut nec intellectus; palam est huiusmodi, secundum quod sunt actus voluntatis, in anima separata remanere. Sic igitur ex praedictis rationibus concludi non potest animam hominis esse mortalem.

CAPUT LXXXII.

Quod animae brutorum animalium non sunt immortales.

I. Part. quaest. lxxv. art. 3. & 6.

EX his autem quae dicta sunt, evidenter ostenditur brutorum animas non esse immortales. Jam enim ostensum est cap. lxxi. & lxxviii. quod nulla operatio sensitivae partis esse sine corpore potest. In animabus autem brutorum non est invenire aliquam operationem superiorem operationibus sensitivae partis: non enim intelligunt, neque ratiocinantur; quod ex hoc apparet, quia omnia animalia ejusdem speciei similiter operantur quasi a natura motae, & non ex arte operantes: omnis enim hirundo similiter facit nidum, & omnis aranea similiter relam. Nulla igitur operatio est animae brutorum quae possit sine corpore esse. Cum igitur omnis substantia aliquam operationem habeat, non poterit anima bruti absque corpore esse: ergo pereunte corpore, perit.

2. Item. Omnis forma separata a materia, est intellecta in actu: sic enim intellectus agens facit species intelligibiles actu, in quantum abstrahit eas; ut ex supra dictis cap. lxxviii. patet. Sed si anima bruti manet corrupto corpore, erit forma a materia separata. Ergo erit forma intellecta in actu. Sed in separatis a materia idem est intelligens, & intellectum ut Aristoteles dicit in III. de Anima text. comm. xvi. Ergo anima bruti, si post corpus manet, erit intellectualis: quod est impossibile.

3. Adhuc. In qualibet re quae potest pertingere ad aliquam perfectionem, invenitur naturalis appetitus illius perfectionis: bonum enim est quod omnia appetunt; ita tamen quod unumquodque proprium bonum. In brutis autem non invenitur aliquis appetitus ad esse perpetuum; nisi ut perpetuentur secundum speciem, in quantum in eis invenitur appetitus generationis, per quam species perpetuatur; quod quidem invenitur & in plantis, & in rebus inanimatis: non autem quantum ad proprium appetitum animalis, in quantum est animal, quia est appetitus apprehensionem consequens: nam cum anima sensitiva non apprehendat nisi hic & nunc, impossibile est quod apprehendat esse perpetuum. Neque ergo appetit appetitum animalis: non est igitur anima bruti capax perpetui esse.

4. Amplius. Cum delectationes operationes perficiant, ut patet per Aristotelem in X. Ethicor. cap. v. ad hoc ordinatur operatio cuiuslibet rei sicut in finem in quo sua delectatio figitur. Delectationes autem brutorum animalium omnes referuntur ad conservationem corporis: non enim delectantur in sonis, odoribus, & aspectibus, nisi secundum quod sunt indicativa ciborum, vel venereorum, circa quae est omnis eorum delectatio. Tota igitur operatio eorum versatur ad conservationem esse corporei sicut in finem. Non igitur est eis aliquid esse absque corpore.

Huius autem sententiae doctrinae Catholicae fidei concordat: dicitur enim Levit. xvii. de animalibus

brutis: *Anima enim omnis carnis in sanguine est*; quasi dicat, ex sanguinis permanentia esse illius dependet: Et in Libro de Eccles. dogmatibus cap. xvi. & xvii. *Solum hominem dicimus animam substantivam habere, id est per se vitalem; brutorum vero animas cum corporibus interire.* Aristoteles etiam in II. de Anima dicit text. comm. xxi. quod intellectiva pars animae separatur ab aliis sicut incorruptibile a corruptibili.

Per hoc autem excluditur positio Platonis III. de leg. qui posuit etiam brutorum animas esse immortales.

Videtur tamen posse probari, brutorum animas esse immortales.

1. Cujus enim est aliqua operatio per se separata, & ipsum est per se subsistens. Sed animae sensitivae in brutis est aliqua operatio per se subsistens, in qua non communicat corpus, scilicet se movere: natura enim movens componitur ex duobus quorum unum est movens, & alterum est motum: unde cum corpus sit motum, relinquitur quod anima sola sit movens. Ergo est per se subsistens; non igitur potest per accidens corrumpi corpore corrupto. Illa enim solum per accidens contumuntur quae per se non habent esse. Per se autem non potest corrumpi; cum neque contrarium habeat, neque sit ex contrariis composita. Relinquitur igitur quod sit omnino incorruptibilis.

2. Adhuc etiam videbatur redire Platonis ratio (ubi sup.) qua probabat, omnem animam esse immortalem. Quia scilicet anima est movens se ipsam. Omnia autem movens se ipsum oportet esse immortale; corpus enim non moritur nisi abscedente eo a quo movebatur: idem autem a se ipso non potest discedere: unde sequitur secundum ipsum quod movens se ipsum non possit mori. Et sic relinquebatur quod anima omnis motiva esset immortalis, etiam brutorum. Ideo autem hanc rationem in idem redire diximus cum praemissa, quia cum, secundum Platonis positionem, de legibus, nihil moveat nisi motum; id quod est se ipsum movens, est per se ipsum motivum; & sic habet aliquam operationem per se. Non solum autem in movendo, sed etiam in sentiendo ponebat Plato (in Tim.) animam sensitivam propriam operationem habere: dicebat enim, quod sentire est motus quidam ipsius animae sentientis; & ipsa sic mota movebat corpus ad sentiendum: unde definiens sensum, dicebat, quod est motus animae per corpus.

Haec autem quae dicta sunt, patet esse falsa. Non enim sentire est movere, sed magis moveri; nam ex potentia sentiente, fit animal actu sentiens per sensibilia, a quibus sensus immutantur. Non autem potest dici similiter sensum pati a sensibili, sicut patitur intellectus ab intelligibili; ut sic sentire possit esse operatio animae absque corporeo instrumento, sicut est intelligere: nam intellectus apprehendit res in abstractione a materia, & materialibus conditionibus, quae sunt individuationis principia, non autem sensus: quod exinde apparet, quia sensus est particularium, intellectus vero universalium. Unde patet quod sensus patitur a rebus, secundum quod sunt in materia, non autem intellectus, sed secundum quod sunt abstractae. Passio igitur intellectus est abque materia corporali, non autem passio sensus.

3. Adhuc. Diversi sensus sunt perceptivi diversorum sensibilium, sicut visus colorum, auditus sonorum. Haec autem diversitas manifeste ex dispositione organorum diversa contingit: nam organum visus oportet esse in potentia ad omnes colores, organum

